

Prof. PhDr. Marie Sobotková, CSc.

nositelka rytířského kříže Řádu za zásluhy o Polskou republiku
vedoucí sekce polské filologie a zástupkyně vedoucího Katedry slavistiky
Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
Telefon: +420 585 633 540
Fax: +420 585 633 700
E-mail: marie.sobotkova@upol.cz
Internet: <http://polonistika.upol.cz/>
Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Křížkovského 10, 771 80 Olomouc, CZ

Oponentský posudek disertační práce

PhDr. Jan Vitoň

*Hrdina a antihrdina ve státním zájmu
(K typologii literárních hrdinů období polského baroka)*

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Ústav slavistických a východoevropských studií
Praha 2010, 179 stran
Teze disertační práce, 13 stran

Jan Vitoň publikoval již několik studií věnovaných problematice polské barokní literatury (*Zábava i vzpoura: Ironie a parodie v dílech plebejských spisovatelů polského baroka*, in: *Litteraria humanitas VIII, Komparatistika – genologie – translologie*, Brno 2000, s. 33–42; *Ženské sněmování aneb jak mužské čeládcy zač je toho loket ukázati a svých práv ostrážati (na okraj polské a české parodie mravokárných textů z přelomu 16. a 17. století)*, in: *Slavia occidentalis*, tom 58 (2001), Poznaň 2001, s. 7–11; *Bratři Opaliňští a „tertius gaudens“ Hieronim Radziejowski*, in: *Studia Slavica VI: Slavistika osudem i volbou*, Ostrava, 2002, s. 297–302; *Staropolský Švejk Albertus*, in: *Slavica comparativa*, Praha 2002, s. 136–138), jakož i vysokoškolské skriptum *Stará polská literatura II – Baroko*, Praha 2001, 153 s. Takto zaměřena je i Vitoňova disertační práce nazvaná *Hrdina a antihrdina ve státním zájmu (K typologii literárních hrdinů období polského baroka)*.

Titul disertační práce sugeruje, že její autor – poučen postupy soudobé naratologie, zejména pak pracemi, nanejvýš relevantní publikace *Autor, podmiot literacki, bohater, Studia pod redakcją Anny Martuszevskiej i Janusza Sławińskiego, Z dziejów form*

artystycznych w literaturze polskiej, t. 63, Wrocław 1983; Fotis Jannidis: *Figur und Person, Beitrag zu einer historischen Narratologie*, Berlin – New York 2004; Bohumil Fořt: *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání*, Praha 2008) – představí reprezentativní literární postavy (protagonisty) polské barokní literatury, přičemž bude usilovat o postžení jejich „hrdinskosti“ a „antihrdinskosti“ se zřetelem ke shodám a rozdílům mezi nimi v souvislosti se specifickými kreativními postupy v rámci literárních druhů a žánrů. Už z takto formulované premisy je ale zřejmé, že by takový projekt vyžadoval důkladné materiálové studium polské barokní poezie, prózy a dramatu, z něhož by vyplynula detailní typologie polského barokního literárního hrdiny (bohatera) a antihrdiny (antybohatera); nepochybně by bylo třeba diferencovat a charakterizovat literárního hrdinu a antihrdinu fiktivního a více či méně reálného (nejmē v polské barokní memoáristice). Bohužel již teze disertační práce takový metodologický postup nesignalizují a vlastně ani nejsou tezemi předkládané disertace, jež by informovaly o jejích cílech a struktuře – obsahují totiž závěrečnou kapitolu disertace (a to in extenso), sestávající jednak z charakteristiky politického vývoje polského státu od konce 16. do poloviny 18. století, jednak z výčtu významnějších autorů a jejich děl, na něž navazuje rozbor Tassova *Osvobozeného Jeruzaléma* adaptovaného Petrem Kochanowským do polštiny pod titulem *Goffred abo Jeruzalem wyzwolona* (1618) a tzv. albertiád. Navíc teze neodpovídají příslušné směrnici děkanátu FF UK, neboť v nich chybí požadovaný seznam pramenů a literatury.

Vitoňova disertační práce se člení do dvou částí – 1. *Eques Polonus* a 2. *Vox populi*; tato dichotomie tak reflektuje kontrastivnost barokního literárního hrdiny – polského rytíře a plebejského antihrdiny. Pokud by tyto části byly naplněny výsledky autorova literárněteoretického a literárněhistorického bádání, byly by nepochybně přínosem pro polskou literární barokologii, jenže značný prostor v obou částech zaujímají výklady historické, prezentující obecně známá fakta a vzhledem k tématu disertace redundantní. Extenzitou výkladu a sní spojenou povrchností a enumerativností trpí i partie literárněhistorické. Sama koncepce disertační práce nerespektuje úzus analytické literárněvědné studie – obsahem i formou je koncipována jako syntetizující literárněhistorická příručka, nástin či skriptum; některé partie textu práce (např. ty, v nichž se na stranách 23–29 enumerativně pojednává o polské barokní lyrice nebo na s. 81–85 o memoárové literatuře) vůbec nekorespondují s tématem vymezeným názvem práce. U citací z literárních děl chybí odkazy na zdrojové edice, a co horšího, tyto odkazy až na výjimky chybí i u citací z odborných prací, u nichž je toliko v textu zmíněno, a to ne vždy důsledně, jméno jejich autora (viz s. 38, 64, 69, 71, 73, 75 ad.). Soupis citovaných pramenů je omezen jen na dvě

edice, v soupisu odborné literatury, nikterak reprezentativním, některé v textu odkazované práce chybí (např. práce Romana Pollaka). V soupisu odborné literatury postrádám zejména následující publikace: Rytel, J.: „Pamiętniki” *Paska na tle pamiętnikarstwa staropolskiego*, w serii: „Studia Staropolskie”, t. 11, Wrocław 1962; Krzyżanowski, J.: *Albertusy*, [w:] *Słownik folkloru polskiego*. Krzyżanowski, J. (red.). Warszawa: 1965; *O języku i stylu Pamiętników Jana Chryzostoma Paska*, pod. red. H. Rybickiej-Nowackiej, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego 1989; Głowiński, M., Kostkiewiczowa T., Okopień-Sławińska A., Sławiński, J.: *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1998; Cynarski, St.: *Sarmatyzm – ideologia i styl życia*, [w:] *Polska XVII wieku. Państwo – społeczeństwo, kultura*, pod red. J. Tazbira, Warszawa 1969; Cieński, A.: *Pamiętniki i autobiografie światowe*, Wrocław, Warszawa – Kraków 1992; Bartoszyńska Lubas, R.: *Między autobiografią a literaturą*, Warszawa 1993; Dziechcińska, H.: *Kultura literacka w Polsce XVI i XVII wieku. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 1994; Dziechcińska, H.: *Przeszłość i terażniejszość w kulturze czasów saskich*, Warszawa 2007; *Historia Polski, T. 1–2*, Samsonowicz, H. (red.), Warszawa 2007.

Text disertace by si zasloužil pozornější korekturu, zejména interpunkce, název díla A. Władysławiusze zní správně *Officina ferraria...*, nikoli *Officina ferrata...*, jak je uvedeno na s. 101 disertace, text na náhrobku „Zikmunda Augusta“ (spr. „Zikmunda II. Augusta“) zní správně „Duci et Domino“, nikoli „Duei et Domino“, jak je uvedeno na s. 67 disertace; další nedopatření jsou označena v recenzovaném exempláři disertace.

Zcela nepřijatelná je skutečnost, že podstatné pasáže disertační práce Jana Vitoně jsou doslova převzaty z jeho výše zmíněného skriptu *Stará polská literatura II – Baroko*, Praha 2001, aniž by tyto „autocitace“ byly odkazovány (tím je ostatně předurčena „příručková“ podoba disertace) – viz zejm. s. 48–49 skriptu a 53–55 disertace, s. 90–91 skriptu a s. 86–88 disertace, s. 34–36 skriptu a 100–104 disertace, s. 39–46 skriptu a 105–116 disertace, s. 33–36 skriptu a 117–120 disertace. Při mechanickém kopírování těchto pasáží ze skriptu do disertace došlo ke kurióznímu nedopatření, když byl vypuštěn zajisté podstatný údaj o české provenienci *Frantových práv*. Na s. 119 disertace je uvedeno (tentokrát výjimečně s odkazem na edici): „Frantova práva⁴¹, svérázný kodex pijáckého bratrstva, vydaný poprvé v Norimberku v r. 1518, dosáhl v Polsku po vydání v letech 1535–38 u vdovy Unglerové a v r. 1540 u Scharffenbergera v Krakově širokého ohlasu.“ Naproti tomu na s. 36 skriptu se dozvídáme: „Česká *Frantova práva*, svérázný kodex pijáckého bratrstva z pera plzeňského lékaře Jana Franty, vydaný poprvé v Norimberku v r. 1518, dosáhl v Polsku po vydání v letech 1535–38 u vdovy Unglerové a v r. 1540 u Scharffenbergera v Krakově širokého

ohlasu.“ Vzniká tak otázka, jaký smysl má Vitoňova disertace, když dubluje texty již uveřejněné v rámci učebnice (skripta).

Odborný přínos první části disertace by snad bylo možné spatřovat toliko v analýze Kochanowského adaptace Tassova *Osvobozeného Jeruzaléma (Goffred abo Jeruzalem wyzwolona, 1618)*, kdyby ovšem byla tato analýza zevrubnější nežli adekvátní pasáže v Hernasově *Baroku* (Warszawa 1998, s. 199–204), stejně jako rozbor tzv. albertiád ve druhé části disertační práce (o nichž J. Vitoň publikoval výše zmíněnou samostatnou studii, ale kupodivu na ni v textu disertace neodkazuje).

Vzhledem k uvedeným výhradám vůči disertační práci Jana Vitoňe nemohu bohužel tuto disertační práci doporučit k obhajobě.

V Olomouci 2. května 2010

Prof. PhDr. Marie Sobotková, CSc.